

Denne årsrapporten oppsummerer sentrale sider av vårt arbeid i år 2004. Ytterligere informasjon finnes på www.smed.no

Årsrapport 2004

Senter mot etnisk
diskriminering

VI ER SPISDAG • AN MÅNDET • US TETT

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Styrets beretning	4
2.1	Styrets sammensetning	4
2.2	Aktiviteter i år 2004.....	4
2.3	Økonomi	4
3	Brukerkontakt	5
3.1	God kjennskap blant våre brukere	5
3.2	Serviceerklæring.....	5
3.3	Årsrapport brosjyre.....	5
3.4	Kontakt med minoritetsorganisasjoner	6
3.5	Andre møtefora	6
3.6	Foredrag, innlegg og presentasjoner.....	6
3.7	Deltakelse ved ulike markeringer	7
3.8	Interaktive web tjenester	7
4	Pådriverarbeid	9
4.1	Kontakt med offentlige myndigheter	10
4.2	Høringsuttalelser	10
4.3	Rapporter, hefter og andre publikasjoner	11
4.4	Mediaoppslag	12
5	Et styrket rettshjelpstilbud	12
5.1	Om SMEDs rettshjelp.....	12
5.2	Rettshjelp som rettspolitisk virkemiddel; noen viktige resultater	14
5.3	Resultater	16
5.4	Oversikt over saker og brukere	17
6	Forbedret dokumentasjon og aktiv overvåking	21
6.1	Elektronisk arkivsystem og registrering av brukerinformasjon.....	21
6.2	Dokumentasjon og overvåking gjennom egne prosjekter.....	22
6.3	Mediaovervåking	23
7	En velorganisert og faglig kompetent arbeidsplass	24
7.1	Organisering	24
7.2	Kjønns sammensetning	24
7.3	Faglig kompetanse.....	24
7.4	Inkluderende arbeidsliv	25
8	Internasjonalt arbeid	25

1 INNLEDNING

Senterets hovedmål er å sikre vernet mot etnisk diskriminering, og det er satt fem delmål for vår virksomhet i år 2004 (jf. Senterets tildelingsbrev):

- Å sikre god kjennskap til Senteret blant brukere.
- Å styrke rettshjelpstilbudet.
- Å bedre dokumentasjonen og den aktive overvåkingen av diskriminerings art og omfang.
- Å være en aktiv pådriver gjennom kontakt med andre parter for å forebygge og forhindre diskriminering, og ved å fremme forslag til tiltak som forebygger mot etnisk diskriminering.
- Å utvikle en velorganisert og faglig kompetent arbeidsplass.

Årsrapporten gir et bilde av SMEDs aktiviteter i 2004, og kan leses som et supplement til *Underveis mot et bedre vern 2003*, som ble lansert i august 2004.

Året 2004 har medført viktige skritt i retning av et bedre rettslig vern mot diskriminering generelt, og at de politiske prosessene knyttet til en generell lov om forbud mot etnisk diskriminering mv og ny ombudsordning nærmer seg slutten.

Fra 1. januar 2004 trådte flere nye lovbestemmelser som forbyr diskriminering i boligsektoren i kraft. Lovgivningen forbyr diskriminering på grunn av trosbekjennelse, hudfarge, språkkunnskaper, nasjonal eller etnisk opprinnelse og seksuell orientering, og omfatter boligbyggelag, borettslag, eierseksjonssameier og husleieavtaler.

Den 18. februar 2004 foreslo regjeringen at Likestillingsombudet, Likestillingscenteret og Senter mot etnisk diskriminering skulle samles i et nytt felles organ – Likestillings- og diskrimineringsombudet. Allerede sommeren 2004 ble det igangsatt møter med departementer og instanser involvert i den planlagte sammenslåingen. I desember ble de to odelstingsproposisjonene som har stor betydning for SMEDs fremtid – *Ot.prp. 33* om diskrimineringsloven og *Ot.prp. 34 (2004-2005)* angående og diskrimineringsombudsloven lagt frem. Sistnevnte dokument konkretiserte modellen for et fremtidig håndhevingsapparat.

Den 1. mai trådte de nye reglene om vern mot diskriminering i arbeidsmiljøloven kapittel XA i kraft. Med dette regelverket har vi fått lovgivning som gir den enkelte en bedre beskyttelse mot diskriminering. Lovgivningen er på høyde med de direktiv som er gitt av EU, og Norge har sluttet seg til EUs handlingsprogram for bekjempelse av diskriminering. Dette er viktige skritt i riktig retning, og SMED er positiv til det utvidete vernet mot diskriminering i arbeidsmiljøloven.

Det ble også lagt frem et forslag til endring i alkoholloven om at utesteder som gjentatte ganger nekter gjester adgang på grunn av etnisk opprinnelse kan miste skjenkebevillingen. Lovendringen trådte i kraft desember 2004.

2 STYRETS BERETNING

2.1 STYRETS SAMMENSETNING

Regjeringen i statsråd utnevnte den 10 september 2004 nytt styre for Senter mot etnisk diskriminering. Ny leder for styret er Kari Østerud. Østerud er til daglig assisterende direktør i Storebrand Livsforsikring og er nestleder i Norges Juristforbunds hovedstyre. Aamir J. Sheikh, visedirektør i Norwegian Water AS, ble gjenoppnevnt som nestleder. Styret er oppnevnt fra 11. september 2004 til utgangen av 2005

Styret

1. Kari Østerud (leder), ass. direktør i Storebrand, bosted Bærum
2. Aamir Javed Sheikh (nestleder), visedirektør i Norwegian Water AS, bosted Oslo
3. Beate Gangås, politimester i Politidirektoratet, bosted Moss
4. Ronald Craig, stipendiat ved Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo, bosted Bærum
5. Sunil Loona, rådgiver ved Høgskolen i Oslo, bosted Oslo
6. Ellen Katrine Hætta, politiinspektør ved Østfinnmark politidistrikt, bosted Kirkenes
7. Vera Komissar, pensjonist og forfatter, bosted Trondheim
8. Cindy Grønsberg, konsulent ved Universitetet i Oslo, bosted Oslo

Varamedlemmer:

9. Famara Sanyang, rådgiver ved Sykehuset i Østfold, bosted Sarpsborg
10. Maria Amabella Lazaga Sveinsson, student, bosted Olsvik
11. Abdi Daha Haji Mohammed, Lærer, bosted Skien

I tillegg til daglig leder stiller juridisk rådgiver Heidi Wyller som observatør og representant for de ansatte på styremøtene.

2.2 AKTIVITETER I ÅR 2004

Det ble avholdt fem styremøter i løpet av 2004. Viktige punkter har vært Senterets økonomi og budsjett, Senterets virksomhetsplan, status mht lovprosessene knyttet til fremtidig organisering, og innføring av ny saksbehandlingsverktøy samt utvikling av presedensregister for prinsipielle saker. Andre saker som har vært til behandling er SMEDs henvendelsesstatistikk, SMEDs landsdekkende funksjon og fremdriften av EU prosjektet om opplevd diskriminering. Styret har blitt orientert om SMED i media og faglige bidrag i ulike tidsskrifter, høringssaker og viktige prosesser hvor SMED er engasjert. Styret konstituerte ny daglig leder høsten 2004.

2.3 ØKONOMI

SMED fikk bevilget kr 6 600 000, hvorav ca halvparten ble avsatt til lønnsmidler.

Resten av midlene ble brukt til drift av virksomheten samt produksjon og formidling av informasjon. I 2004 investerte SMED i et nytt elektronisk saksbehandlingsprogram og utviklet et elektronisk statistikkverktøy. Årsregnskap følger med denne rapporten som et vedlegg.

3 BRUKERKONTAKT

3.1 GOD KJENNSKAP BLANT VÅRE BRUKERE

SMED har en vid definisjon av våre brukere: vi inkluderer ikke bare personer som mener seg diskriminert, men også instanser som har stor kontaktflate med etniske minoriteter.

Senteret forholder seg dermed til en variert målgruppe som inkluderer nåværende og potensielle brukere av vårt rettshjelpstilbud, frivillige organisasjoner og ulike minoritetsgrupper, offentlige instanser, forvaltere og politikkkutformere, øvrige samfunnsaktører og næringslivsparter som ønsker råd og veiledning samt forskere og journalister.

For å sikre god kjennskap til Senteret blant våre brukere skal informasjon om Senteret være lett tilgjengelig og være tilpasset den enkelte målgruppens behov. Vi har derfor bevisst satset på flere virkemidler i kombinasjon, for å sikre at den enkeltes behov for informasjon blir tilfredsstillt.

I denne rapporten har vi forsøkt å skille mellom rent informasjonsarbeid og pådriverarbeid, men dette er et analytisk skille. I praksis vil for eksempel utspill i media både ha som funksjon å gjøre potensielle brukere oppmerksom på SMEDs eksistens, og (muligens) ha en påvirkningsfunksjon på opinion eller beslutningstakere. Har vi holdt innlegg på en konferanse til Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter, kan dette føre til noen nye rettshjelpshenvendelser, men det kan også bety at lokalpolitikere og administratorer får ideer til tiltak i sine hjemkommuner.

3.2 SERVICEERKLÆRING

I 2003 utviklet SMED en Serviceerklæring for å øke forståelsen og kjennskapet til SMEDs rettshjelpstilbud. I 2004 ble SMEDs serviceerklæring utgitt som en brosjyre på de 12 språkene som er mest brukt blant Senterets brukere. Serviceerklæringen ble opprinnelig trykket opp i et totalt opplag på 13.500 eksemplarer: 3000 på norsk, 2000 på engelsk, 1000 hver på arabisk, urdu, farsi, serbisk/bosnisk/kroatisk, samisk, somalisk, og vietnamesisk og 500 hver på russisk, fransk og spansk. Grunnet stor etterspørsel ble det ytterligere trykket opp et nytt opplag på 500 på henholdsvis norsk, engelsk og fransk.

I serviceerklæringen tydeliggjør vi hvilke saker vi gir rettshjelp i og hvorfor, i tillegg til hvilke saker som faller utenfor vårt mandat og som vi derfor ikke kan bistå i. Med dette vil vi klargjøre hva de personene som henvender seg til SMED kan, og eventuelt ikke kan, forvente. Serviceerklæringen skal kunne brukes som et konkret verktøy for personer som selv har opplevd, eller som vil rapportere etnisk diskriminering. SMED håper at dette kan bidra til å gjøre informasjon mer tilgjengelig for dem som ønsker mer informasjon om SMED og SMEDs tjenester.

Eksemplarer av den norske utgaven av brosjyren ble sendt ut til SMEDs kontakter i frivillige organisasjoner, offentlige instanser og ulike minoritetsfora (en liste på ca tusen adressater). På den norske og den engelske utgaven står det på hvilke andre språk brosjyren er tilgjengelig, hvordan disse kan bestilles, samt nettadressen der disse kan lastes ned eller leses elektronisk. Brosjyrer på alle 12 språk har blitt delt ut direkte til brukere av vårt rettshjelpstilbud, delt ut på ulike konferanser, seminarer, foredrag og markeringer, og er også tilgjengelig i Senterets lokaler.

3.3 ÅRSRAPPORT BROSJYRE

Senteret utga en årsrapport med oversikt over Senterets drift, en begrenset publikasjon som gikk til et sett av kontakter i departementene og Riksrevisjonen. En kortutgave av årsrapporten ble laget i brosjyreform, som også inneholdt noe generell informasjon om SMED. Brosjyren ble

sendt til Senterets kontakter og har også blitt delt ut på ulike konferanser og foredrag. Opplaget var på 3000 eksemplarer.

3.4 KONTAKT MED MINORITETSORGANISASJONER

SMED har god erfaring med å nå ut med informasjon til potensielle brukere av vår rettshjelp gjennom de frivillige organisasjonene.

I 2004 var SMED i direkte kontakt med en rekke interesseorganisasjoner, blant annet Antirasistisk Senter, Organisasjon Mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), MiRA-senteret, Nettverk mot statlig rasisme samt Foreningen for de ureturnerbare. SMED har også hatt kontakt med utenlandske minoritetsorganisasjoner i form av foredrag for den polske anti-rasistiske organisasjonen "Never Again" og stand på den europeiske United-konferansen organisert av Antirasistisk Senter.

3.5 ANDRE MØTEFORA

I 2004 deltok SMEDs medarbeidere på en rekke arbeidsgrupper, referansegrupper eller møter med ulike aktører.

Offentlige instanser

SMED har flere møtepunkter med et utvalg offentlige instanser, deriblant Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Utlendingsdirektoratet og Kontaktutvalget mellom Innvandrere og Myndigheter. SMED har også hatt flere møter og skriftlig kontakt med Sivilombudsmannen, Senter for menneskerettigheter, Statens helsetilsyn, Oslo kommune, Høgskolen i Oslo, Politidirektoratet, Aetat, Statistisk sentralbyrå og de Særskilte etterforskningsorganene (SEFO). I tillegg sitter SMED i Aetat brukerforum og er representert i sentralt dialogforum i Politidirektoratet.

Organisasjoner

SMED har også hatt møter med bl a LO, NHO, Kirkens Bymisjon, Fotballforbundet, Advokatforeningen, International Organisation of Migration, Juristforeningen, og Rådgivningstjenesten i Arendal og Trondheim. I tillegg har SMED deltatt i juryen for utdelingen av Benjaminprisen.

Dialog med andre aktører på ikke-diskrimineringsfeltet

I løpet av 2004 har SMED hatt løpende dialog med Likestillingsombudet, Likestillingscenteret, Landsforening for Lesbisk og Homofil frigjøring, Statens råd for funksjonshemmede og Utvalget for funksjonshemmede, i forhold til utformingen av et felles ombud og behovet for et generelt ikkediskrimineringsvern.

3.6 FOREDRAG, INNLEGG OG PRESENTASJONER

Senteret holdt ca. 45 foredrag, innlegg og presentasjoner for etater og organisasjoner som har direkte kontakt med personer med minoritetsbakgrunn, eller som arbeider innenfor minoritetsområdet. Vi tillegger kontakten med sistnevnte gruppe brukere relativt stor vekt av to grunner: de skal ha god informasjon om hva vi arbeider med for å kunne henvise diskrimineringsaker til oss, og de skal ha kunnskap om diskriminerende mekanismer for å motvirke disse gjennom egen praksis.

Senterets foredrag, innlegg og presentasjoner tar utgangspunkt i Senterets egen dokumentasjon og erfaringer og den faglige kompetansen blant Senterets ansatte. I 2004 har Senteret holdt foredrag, innlegg eller presentasjoner om bl.a. SMEDs virksomhet og erfaringer, forholdet mellom rasisme og diskriminering, det flerkulturelle samfunn og dets utfordringer, boligrett og SMEDs boligundersøkelse, balansen mellom ytringsfrihet og vern mot rasistiske ytringer, diskrimineringsjuss på arbeidslivsfeltet, mangfoldsrekruttering, ansettelse og opprykk av personer med minoritetsbakgrunn, diskriminering i møte med offentlige tjenester og utelivsdiskriminering.

For øvrig har SMEDs ansatte holdt innlegg, foredrag eller presentasjoner for følgende institusjoner, organisasjoner og fora: Universitet i Oslo, Høgskolen i Oslo, Fellesorganisasjon for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere, Samisk Høgskole, Holocaustsenteret, European Centre for Minority Issues, Det danske institutt for menneskerettigheter, Leieboerforeningen, Trygdeetaten, Aetat, Kommunenes sentralforbund, Arbeidstilsynet, Minoriteter i fokus i academia, Sosialistisk Venstreparti, Fritt ord og Landsorganisasjonen (LO) mv.

SMED har blant annet holdt kompetansebyggende foredrag for Jussbuss, etterutdanningskurs for dommere, obligatorisk kurs for ordensvakter utesteder på oppdrag av selskapet Optimal sikkerhet AS, ledet verksted om diskriminering og rasisme sammen med Antirasistisk Senter på konferanse i regi av Barn- og familiedepartementet, holdt innlegg på Barne- og ungdomsfaglig forum for ansatte av fritidsklubber, og holdt innlegg for rekruttene på Sessvollmoen garnison under temadagen ”minoriteter i militæret”. SMED har også holdt innlegg for en somalisk leieboerforening, foredrag for beboerne på Isebakke mottak, KIM Innvandrersforum og Landskonferansen for lokale innvandrersorganisasjoner i Trondheim.

3.7 DELTAKELSE VED ULIKE MARKERINGER

Senteret har deltatt på ulike markeringer i løpet av 2004. Noen av disse inkluderer åpningen av Samisk kultur- og språksenter i Oslo, åpning av utstilling ved Deichmanske bibliotek i Oslo og lanseringen av avisen Utrop. SMED har også holdt appell i forbindelse med en markering om retten til å bære religiøst hodeplagg.

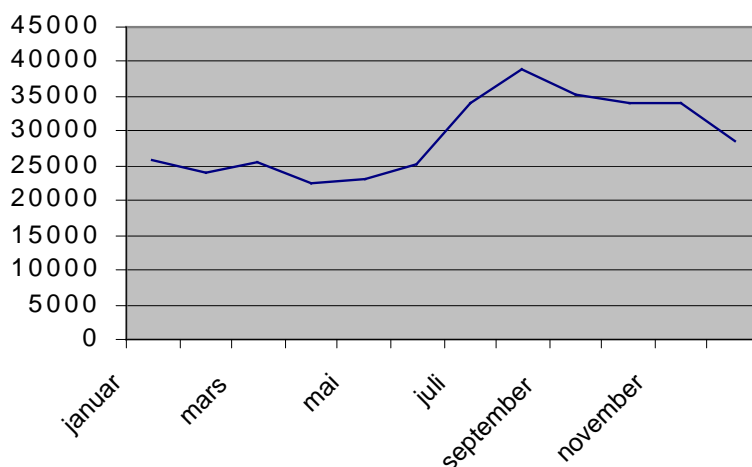
3.8 INTERAKTIVE WEB TJENESTER

SMEDs hjemmesider, www.smed.no, bidrar til å senke terskelen for å ta kontakt med Senteret, for å bestille rapporter eller melde fra om hendelser knyttet til diskriminering. Brukervennelighet er en prioritet for driften og utviklingen av SMEDs hjemmesider. Våre nettsider bidrar til:

- Effektiv informasjonsformidling til mulige klienter, og dermed en lavere terskel for å ta kontakt.
- Effektiv informasjonsformidlingen til journalister, forskere, skoleelever og studenter, og redusert telefontid.
- Mindre tids- og kostnadskrevende behandling av utsendelser.

I 2004 har vi merket en oppgang i besøk til Senterets hjemmesider fra 47.538 treff i 2003 til hele 351.599 treff i 2004 (disse tall inkluderer treff på bilder samt indeksering av søkemotorer.) Det

Antall treff i 2004

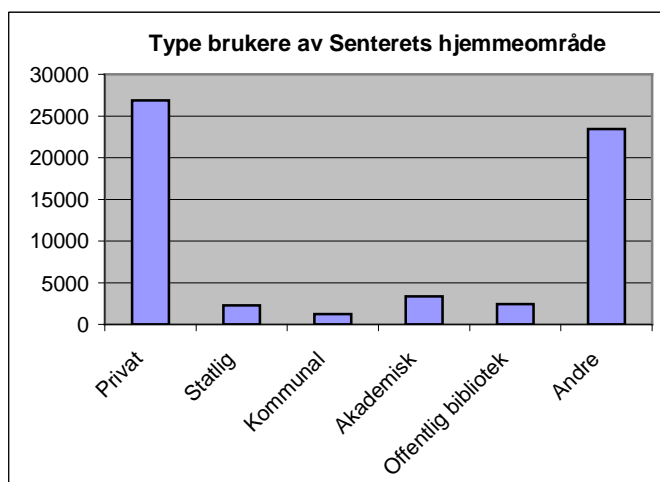

ser ut til å være en viss sammenfall mellom mediaoppslag om Senteret og treff på SMEDs hjemmesider (se avsnitt 4.4 om mediaoppslag).

Senterets hjemmeområder fikk 59.642 treff i 2004 når vi utelukker treff på bilder eller treff forårsaket av søkemotorenes daglig indeksering. Med utgangspunkt i søkerens nettadresse kan vi se om den som leser sidene er tilkoblet nettet gjennom en privat nettleverandør, om de er tilkoblet nettet gjennom en statlig eller kommunal nettleverandør, om de søker fra et universitet eller annen utdanningsinstitusjon eller fra et offentlig bibliotek. Av disse var 26.878 gjennom private nettleverandører, 2280 var statlige, 1245 var kommunale, minst 3344 kom fra høyere utdanningsinstitusjoner og 2441

kom fra maskiner på offentlige bibliotek (samlekategorien "Andre" inkluderer treff fra alle små nettleverandører, inkludert enkelte mindre utdanningsinstitusjoner og private leverandører).

Antall brukere som søker seg til Senterets hjemmeområde fra et offentlig bibliotek gir et mulig innblikk i bruk av Senterets hjemmesider av de som har ikke har tilgang til internett hjemme eller på arbeidsplassen.

Økt funksjonalitet

I 2004 ble det gjennomført en rekke endringer i SMEDs hjemmesider. Endringene har bidratt til økt funksjonalitet og lettere adgang til viktig informasjon om SMED og SMEDs fagfelt.

Som før kan brukerne av nettsidene bestille rapporter, melde seg på møter og arrangementer og søke råd og rettshjelp på sidene "Om oss" og "Dine rettigheter" (sidene er også oversatt til, og

tilgjengelige på engelsk). Fra april 2004 og ut slutten av året var det 40 personer som henvendte seg til Senteret ved å bruke denne interaktive funksjonen.

Elektronisk publisering og bestilling av publikasjoner over nettet

I tillegg til Senterets øvrig kommentarstoff, høringsuttalelser og medieutspill (beskrevet nærmere nedenfor) kan også SMEDs publikasjoner leses i elektronisk utgave på SMEDs hjemmeområde. SMEDs erfaring er at dette er både miljøvennlig og ressursbesparende. I 2004 ble for eksempel *Underveis mot et bedre vern 2003* lastet ned 876 ganger.

Brukere kan også bestille trykte utgaver av SMEDs publikasjoner via SMEDs hjemmesider. I 2004 ble det registrert 80 bestillinger av et eller flere eksemplarer av våre publikasjoner. *Underveis 2003* var den publikasjonen som oftest ble bestilt.

Formidling av relevante nyhetsoverskrifter/nyhetsoppslag

Senteret har i samarbeid med Retriever Norge AS utarbeidet en tjeneste med jevnlig nyhetsoppdateringer om saker av relevans for SMEDs fagfelt. Nyhetene hentes fra norske digitale mediakilder og gjøres tilgjengelig i en spalte øverst på SMEDs hjemmeside.

Internettbasert læringsverktøy: Mix City

SMED fortsatte med driften av læringsverktøyet Mix City i 2004. Dette er et elektronisk læringsverktøy mot rasisme og diskriminering for elever i ungdomsskolen og den videregående skole. SMED var med på å lage manus og bidra med sakskunnskap i dette prosjektet. SMED skal i tilknytning til Mix City svare på spørsmål fra skoleelever knyttet til temaområdene rasisme og diskriminering.

4 PÅDRIVERARBEID

Senteret er pålagt å fremme forslag til tiltak som forebygger etnisk diskriminering. Senteret skal ha en pådriverrolle både i forhold til offentlige myndigheter og aktører i privat sektor. Senteret tar i bruk ulike virkemidler for å oppnå størst mulig grad av påvirkning og for å opprettholde sin plass som en sentral aktør på diskrimineringsfeltet. Som regel vil Senterets pådriverarbeid kreve ulike og varierte former for påvirkning.

Et eksempel er Senterets engasjement i debatten om forholdet mellom ytringsfriheten og vernet mot rasistiske ytringer, i tilknytning til endringene i Grunnlovens § 100 og forslag til endringer i straffeloven § 135a. SMED har i den sammenhengen gitt følgende bidrag:

- Bistått med å klage Høyesterettsavgjørelse i Sjoliesaken til FNs Rasediskrimineringskomité (CERD)
- Deltatt i debatt med Francis Sejersted i foreningen Fritt Ord
- Hatt innlegg i dagspressen
- Hatt innspill til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité i forkant av vedtakelse av endringer i Grunnlovens § 100 høsten 2004
- Skrevet fagartikkel i tidsskriftet *Kritisk juss*, nr. 2/2005

4.1 KONTAKT MED OFFENTLIGE MYNDIGHETER

Som del av Senterets pådriverarbeid har Senteret vært i kontakt med offentlige myndigheter i 2004 i forhold til en rekke andre prinsipielle saker:

Sak	Handling
Bortfall av støtte til LLHs retthjelpsprosjekt for 2005	Innlegg i Familie-, kultur og administrasjonskomiteen
Obligatorisk norskopplæring for nyankomne innvandrere og endringer i introduksjonsloven	Innlegg i Kommunalkomiteen
Tilgang til sosialstønad for personer uten lovlig opphold	Møte med politisk ledelse i Arbeids- og Sosialdepartementet
SMEDs arbeid, fremtidig organisering mv	Innlegg for, i tillegg til møter og løpende dialog med KRD
SMEDs arbeid, fremtidig organisering mv	Innlegg i Dialogforum (samordnet av Barne- og familiedepartementet)

4.2 HØRINGSUTTALELSER

Mye av SMEDs dialog med offentlige myndigheter består i å komme med innspill i form av høringsuttalelser. SMED merker seg at våre innspill blir sitert og aktivt brukt når høringsuttalelser bearbeides i rapporter, særlig omtales saker som har stor betydning for oss. Dette gir en indikasjon på at innsatsen fører til resultater i en del tilfeller, og at vår argumentasjon faktisk blir hørt og tatt på alvor.

De viktigste juridiske sakene hvor vi har levert innspill er:

- Høring om endringer i alkoholloven
- Høring om styringsforholdet på utlendingsfeltet
- Høring om innstilling fra Arbeidslivslovutvalget
- Høring om utenlandske statsborgeres rett til sosialhjelp
- Høring om supplerende stønadsordning for personer med kort botid i Norge
- Høring om endring i sikkerhetsloven
- Høring om endring i forskrift til uregistrerte trossamfunn og livssynssamfunn
- Høring om rapport fra Rambøll Management om endret organisering av innvandringsfeltet
- Høring om håndheving av arbeidsmiljølovens likebehandlingskapittel
- Høring om ny barnehagelov, kristen formålparagraf

De viktige ikke-juridiske høringssaker i 2004 var makt- og demokratiutredningen, FNs kvinnekonvensjon, høring om UNESCO konvensjon om vern av kulturelt mangfold, og forskrift om tapping av blod.

4.3 RAPPORTER, HEFTER OG ANDRE PUBLIKASJONER

Publikasjoner utgjør en viktig del av Senterets informasjons- og formidlingsoppgave overfor våre ulike brukere, og representerer også et viktig ledd i Senterets øvrige påvirkningsarbeid.

Underveis mot et bedre vern 2003

I 2004 utga vi en ny rapport, *Underveis mot et bedre vern 2003*. Rapporten presenterte faglige bidrag om ulike temaer knyttet til SMEDs erfaringer med arbeidet mot diskriminering på ulike samfunnsområder, bl.a. arbeidsliv, ”de ureturnerbare”, boligdiskriminering og presentasjon av nye dokumentasjonsmetoder og balansen mellom ytringsfrihet og vern mot rasistiske ytringer. I tillegg tok rapporten opp ulike aspekter ved rettshjelpen i 2003 og SMEDs synspunkter på en fremtidig sammenslåing med likestillingsapparatet.

Rapporten ble lansert på Royal Christiania Hotell i Oslo den 23. august. Samtlige kapitler ble presentert. Etter en gjennomgang ble det satt av tid til spørsmål og diskusjon. Ca 60 stykker deltok på lanseringen i tillegg til representanter fra ulike medier. Rapporten ble omtalt i radioreportasjer, flere aviser og nettbaserte medier, inkludert Dagsavisen, Utrop samt i 38 lokalaviser, og resulterte i flere artikler i ulike fagjournaler og -tidsskrifter.

Rapporten ble opprinnelig utgitt i et opplag på 3000 eksemplarer. I tillegg ble det laget et kortere sammendrag som ble trykket opp i 1000 eksemplarer. På grunn av stor etterspørsel måtte vi trykke opp 1000 nye eksemplarer av sammendraget ved slutten av året.

SMEDs Nyhetsbrev

SMEDs nyhetsbrev er kun tilgjengelig i elektronisk format, og distribueres utelukkende via e-post. Nyhetsbrevet ble utgitt fem ganger i året som gikk. Abonnenter kan melde seg av og på utsendingslisten via nettsiden. Eldre nyhetsbrev lagres og er tilgjengelig på SMEDs hjemmeområde. Senteret ser på dette som en kostnadseffektiv og miljøvennlig måte å spre informasjon om vårt arbeid. Foreløpig er det ca. 620 personer som abonnerer på nyhetsbrevet. Dette er en oppgang fra i fjor.

Distribusjon av tidligere publikasjoner

SMEDs publikasjoner samt informasjonsbrosjyrer om Senterets tilbud på flere språk, også nynorsk¹, ble utdelt på ulike stands, møter og konferanser i 2004. På grunn av stor etterspørsel ble det trykket opp 1000 nye eksemplarer av den engelske oversettelsen av *Underveis 2002*, samt 500 eksemplarer av artikkelsamlingen *Strategier for et styrket vern*.

Bidrag i eksterne fagtidsskrifter

I tillegg til egne utgivelser har SMED også fått fast spalte i tidsskriften *Kritisk jus* fra 2005. De to første artiklene omhandler grensen mellom saklige og usaklige språkkrav ved ansettelse og balansen mellom ytringsfrihet og vern mot rasistiske ytringer i norsk rett. SMED har også skrevet i *Fontene*, tidsskriftet til Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO), samt *LO Aktuelt* og *Arbeidsmiljø*.

¹ SMED har tidligere trykket informasjon om vår virksomhet på nynorsk, dvs både brosjyre og sammendrag av rapport. Det er svært sjelden at disse etterspørres, og vi har derfor ikke gått inn for å lage flere publikasjoner på nynorsk. Dette valget har også sammenheng med at vi i løpet av 6 år har mottatt et fåtall e-post eller brev på nynorsk, de fleste av disse er ikke fra brukere av rettshjelp.

4.4 MEDIAOPPSLAG

Senteret bruker media aktivt for å formidle kunnskap om SMEDs arbeid og som en viktig arena for påvirkning, både i forhold til enkeltsaker av større prinsipiell betydning og generell holdningsskapende utspill. Senteret tar sikte på å være en aktiv mediaaktør, med evne til å initiere proaktive mediautspill, samt å fange opp og å håndtere fortløpende utviklinger i mediabildet. I 2004 har Senteret hatt kronikker, artikler, uttalelser eller omtale i mer enn 70 ulike aviser, radio programmer, nettsideoppslag, osv, med over 500 oppslag om Senteret i internett-tilgjengelig trykk medier, NRK, og tv2. (I tillegg til dette kommer tv- og radiodekning, samt omtale i fagpresse, der en total oversikt over omtale er vanskelig å fastslå.)

Medieinnslag gjelder stort sett alle Senterets arbeidsområder. Likevel har SMED i 2004 fått stor mediaoppmerksomhet i forbindelse med saker som har med vern mot diskriminering i arbeidslivet (spesielt ved bruk av religiøst hodeplagg på arbeidsplassen), sammenslåingen av SMED og likestillingsapparatet, balansen mellom ytringsfrihet og vern mot rasistiske ytringer, utestedsdiskriminering og endringer i alkohol og serveringsloven, tilgang til velferdsgoder for personer uten lovlig opphold og den kristne formålsparagrafen i barnehageloven.

Måneden med flest nyhetsoppslag var juli med 139 søkbare oppslag, etterfulgt av september med 127 oppslag, februar med 82, juni og august med 51 hver og november med 19.

SMEDs pådriverarbeid med utgangspunkt i egne saker, samt noen viktige resultater er referert under kapittel 5, rettshjelp.

5 ET STYRKET RETTSHJELPSTILBUD

5.1 OM SMEDS RETTSHJELP

SMED har fått i oppdrag fra regjeringen å yte gratis rettshjelp til enkeltpersoner som utsettes for diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, hudfarge og nasjonal/etnisk opprinnelse.

Rettshjelpen er høyt prioritert av SMED, og i store deler av 2004 var det fem jurister som ga rettshjelp. Antallet rettshjelpssaker har aldri vært høyere enn i 2004. I 2004 har SMED gitt rettshjelp i 305 saker, hvorav 275 saker er nye og 30 saker ble påbegynt før 2004.

SMED mottar henvendelser på telefon, e-post, brev/faks og ved direkte fremmøte. Som hovedregel er en henvendelse initiert av en enkeltperson eller enkeltpersonens representant, men SMED har også i noen grad aktivt søkt å komme i kontakt med personer med et rettshjelpsbehov, slik tilfellet har vært i prosjektet Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold, som ble gjennomført høsten 2004.

SMED mottar mange typer saker, fra straffesaker, oppsigelser i arbeids- eller boligforhold, klage over vedtak fra UDI, og klage over vedtak om omsorgsovertakelse, for å nevne noen. Forvaltningen av vårt mandat innebærer at vi må vurdere følgende: 1) om saken inneholder et diskrimineringsmoment, 2) om saken kan forfølges rettslig og 3) om det foreligger tilstrekkelige bevis for de faktiske forhold, slik at det er forsvarlig av SMED å forfølge saken. Forvaltningen av vårt mandat innebærer at vi må avvise brukere som i utgangspunktet har en god sak, men hvor det ikke kan sies å foreligge diskriminering, sett ut fra den juridiske definisjonen av diskriminering. SMED mener det er viktig å være oppmerksom på at en henvendelse basert på brukerens opplevelse av diskriminering, ikke nødvendigvis innebærer at saken *kan forfølges rettslig som en sak om diskriminering*.

Vår rettshjelp gis på grunnlag av brukerens subjektive oppfatning av å ha blitt utsatt for diskriminering. Vi ivaretar brukernes interesser, og argumenterer innenfor rammene av hva som

er faglig forsvarlig juss. Rettshjelpstilbudet består av flere elementer. Vi gir for det første rettsinformasjon, dvs. juridiske råd og individuell veiledning, til brukerne. Senteret opptrer også i stor grad som brukernes partsrepresentant. Det vil si at SMED argumenterer for brukerens synspunkter og oppfatninger overfor motparten og tredjemann ut fra gjeldende rett, både skriftlig og gjennom direkte forhandlinger med motparten. Med utgangspunkt i dagens lovverk, velger vi den strategien og den fremgangsmåten som best tjener brukerens interesser.

SMEDs mandat fastslår at vi skal gi rettshjelp med hjemmel i domstollovens § 218 sjette ledd. SMEDs bistand kan på mange måter sammenlignes med en advokats bistand, med unntak av at vi ikke har fullmakt til å representere brukeren i en eventuell rettssak. SMED har heller ikke myndighet til å avgjøre en sak eller komme med forpliktende uttalelser, slik for eksempel Sivilombudsmannen eller Likestillingsombudet gjør. Dersom SMED i forbindelse med ikrafttredelse av ny lov om vern mot diskriminering, blir omdannet til et ombud, vil vår rolle bli, på objektivt grunnlag, å fastslå om det har funnet sted diskriminering i enkeltsaker. Den foreslåtte sammenslåingen med Likestillingsombudet og Likestillingscenteret, og omdanning til nytt håndhevingsorgan, er forventet å bli gjennomført ved årsskiftet 2005/2006.

Om vi så ser på de 275 nye sakene fra 2004, kan vi se at SMED har bistått som partsrepresentant i 103 saker, gitt rettsinformasjon i 102 saker, samt henvist videre eller avvist, etter nærmere vurdering, 52 saker. 18 saker er fortsatt uavklarte fordi vi mangler informasjon eller avventer brukerens beslutning. Henvendelser som åpenbart ikke faller inn under vårt mandat blir ikke registrert².

Saksgang	Antall
uavklart/mangler info/ avventer bruker	18
henvist videre/avvist	52
Rettsinfo	102
Partsrepresentasjon	103
Totalt	275

Til illustrasjon av hvordan SMEDs bistand i enkeltsaker kan bidra til et positivt utfall for brukeren, kan vi blant andre nevne følgende eksempler:

- **2004/101 Klage til PFU.** SMED bisto to muslimske ungdomsorganisasjoner i å klage gratisavisen *Natt & Dag* inn til Pressens Faglige Utvalg for overtredelse av pressens *Vær Varsom* plakat. *Natt & Dag* hadde publisert en artikkel om hvordan man kunne få sex med en muslim. PFU fastslo at *Natt & Dag* hadde opptrådt kritikkverdig med artikkelen. Selv om artikkelen var ironisk ment, fritok ikke det avisen for redaktøransvaret, spesielt når ironien rammet andre enn dem som i utgangspunktet er avisens målgruppe, og avisen leses av langt flere enn målgruppen.
- **2004/112 Billighetserstatning.** SMED bisto en kvinne som grunnet omfattende overgrep av fosterforeldre i barndommen og manglende skolegang søkte om billighetserstatning fra statskassen. Saken avdekket omfattende problemer med å innhente opplysninger i form av journaler fra lege, sykehus, skole mv. Ingen sykehusjournaler fra den tiden overgrepene skjedde var bevart. Kvinnen ble innrømmet billighetserstatning for tapt skolegang.

² Dette gjelder f. eks fremgangsmåte ved skilsmisse, saker om opprettelse av næringsvirksomhet, dekning av utgifter til medisinsk behandling i utlandet. Disse henvendelsene henvises som hovedregel direkte videre til andre aktører som kan bistå, og dette gjelder særlig dersom vedkommende selv ser at saken ikke er en sak om diskriminering.

- **2004/116 Spørsmål om religion under intervju.** SMED bisto en kvinne som i forbindelse med et intervju til en stilling ved et universitet fikk spørsmål om religion og matvaner. SMED sendte en klage til Sivilombudsmannen som uttalte seg om spørsmålsstillingen og fastslo at den var i strid med dageldende § 55 A første ledd. Sivilombudsmannen uttalte også at den type spørsmålsstilling er en indikator på at det er tatt usaklige hensyn i ansettelsesprosessen, dette innebærer at bevisbyrden ble snudd fra arbeidssøker til arbeidsgiver. Fordi Sivilombudsmannen ikke avhører vitner og på annen måte går utenom sakens skriftlige materiale ble det ikke funnet grunnlag for å hevde at universitetet hadde overtrådt diskrimineringsforbudet i § 55 A annet ledd.
- **2004/190 Språkkrav i stillingsannonse.** SMED henvendte seg til et selskap som søkte person til ledende stilling med "norsk som morsmål". SMED anførte at teksten i stillingsannonser mest sannsynlig var ulovlig og ba om at den ble endret. Selskapet besluttet å endre stillingsannonseren.
- **2004/232 Barnevernsak.** En mann med aleneomsorgen for et barn følte seg forfulgt og trakassert av barnevernet etter at barnets mor fikk rusproblemer og ble fratatt omsorgen for barnet. Han hadde brukt mye energi på barnevernet og hadde ikke lenger tillit til at de ville ivareta barnets interesser. SMED kontaktet barnevernet og fikk klarlagt at barnevernet ikke lenger hadde noen pågående undersøkelse av familien. SMED bistod også i en gammel gjeldssak som hadde oppstått på grunn av det dårlige samarbeide mellom barnevernet og familien. Gjelden ble i den forbindelse slettet. Mannen fungerer nå bra og får ikke lenger noen bistand verken fra sosial eller barnevern. SMED erfarer at denne type kontakt med blant annet barnevern, på sikt kan bidra til en viktig holdningsendring overfor personer med minoritetsbakgrunn.
- **2004/250 Erstatning for uberettiget straffeforfølgning.** En mann fra Marokko tok med seg tre potteblomster utenfor en stengt blomsterbutikk fordi han trodde de skulle kastes. Han ble stanset av to polititjenestemenn. Han fikk først gå da misforståelsen ble oppklart og han hadde satt blomstene tilbake. Da han kom utenfor kjøpesenteret, ble han stanset av polititjenestemennene, innbrakt til politihuset og satt i arrest over natten. Han nektet å vedta forelegg, og saken ble henlagt. SMED bisto vedkommende i å engasjere forsvarer for å fremme krav om uberettiget erstatning. Han ble tilkjent kr 3.000 i erstatning i tråd med nye standardsatser.
- **2004/266 Beklagelse for pågrepelse på kjøpesenter.** To unge gutter på besøk i Norge ble pågrepet urettmessig av vektere mistenkt for tyveri. Da ekspeditøren telte opp vekselen i kassen viste det seg at guttene allikevel hadde rett. Guttenes verge i Norge kontaktet SMED og guttene fikk en beklagelse for hendelsen.

5.2 RETTSHJELP SOM RETTSPOLITISK VIRKEMIDDEL; NOEN VIKTIGE RESULTATER

Rettpolitisk arbeid er ikke begrenset til høringsuttalelser og deltakelse i ulike offentlige fora og prosesser, men gjenspeiles også i enkelte rettshjelpssaker som viser seg å få betydning utover den enkelte sak, ved at institusjoner, offentlige etater, arbeidsgivere, tjenesteytere og andre, endrer praksis og regelverk etter henvendelse fra SMED. Nedenfor følger en kort presentasjon av noen av de sakene vi mener har hatt slik rettspolitisk betydning i 2004:

- **2004/10 Skolesak, trygdesak og barnevernsak.** Familien har rombakgrunn, og lever halvnomadisk. Livsstilen medfører problemer med skole og trygdekontor under reiser. SMED bistår i samarbeidet med offentlige etater for å forsøke å finne frem til ordninger som gjør at gruppens tradisjoner og livsstil ikke hindres eller motarbeides gjennom krav som ikke er tilpasset gruppens livsstil.

- **2004/71 Norsk statsborgerskap som vilkår for å opprette brillekonto.** En kvinne med amerikansk statsborgerskap fikk kjennskap til at den optikerkjeden der hun var kunde, stilte vilkår om norsk statsborgerskap for å opprette brillekonto, en rentefri nedbetalingsordning ved kjøp av briller. SMED kontaktet flere optikerkjeder med spørsmål om deres praksis, og informerte om at vilkåret mest sannsynlig innebar overtredelse av forbudet mot å nekte noen varer eller tjenester på grunn av blant annet nasjonal eller etnisk opprinnelse. Optikerkjedene hadde misforstått finansinstitusjonens betingelser for denne formen for kreditt, og har etter henvendelse fra SMED fjernet kravet til norsk statsborgerskap.
- **2004/131 UDI endrer praksis.** SMED bisto en kvinne som uten å kunne lastes for det, kom i en situasjon hvor maksimal oppholdstid for visum i Schengen var oversittet. Feilen lå hos UDI. Da kvinnen ville reise tilbake til hjemlandet, ble hun nektet visum, og myndighetene krevde at kvinnen skulle eskorteres ut av landet med politi. Dette opplevde kvinnen som både unødvendig og krenkende og SMED klaget over vedtaket. UDI vurderte grunnene i klagen og besluttet en praksisendring som medfører at personer i slike tilfeller skal innvilges midlertidig oppholdstillatelse slik at de kan forlate landet frivillig og uten politieskorte.
- **2004/134 Klage over bruk av ordet ”neger” i politidokument.** En somalisk mann ble stanset av en politipatrulje mens hans kjørte bil. Det ble påpekt enkelte tekniske uregelmessigheter. I rapporten, som også ble oversendt til tollvesenet, ble vedkommende beskrevet som ”neger”. SMED kontaktet politidistriktet og påpekte det uheldige ordvalget ved beskrivelsen av vedkommende, og viste til at flere politidistrikter arbeider aktivt med å unngå bruk av uttrykk som oppfattes som krenkende av enkelte grupper. Politidistriktet beklaget ordbruken.
- **2004/141 Sak om sekundærbosetting.** En eldre aleneboende mann med betydelige helseproblemer ønsket å flytte til en annen kommune for å bo nærmere slektninger som kunne bistå ham i det daglige. Han fikk avslag uten individuell vurdering, under henvisning til ressursituasjonen i kommunen. SMED har anført at rettsikkerheten ikke er ivaretatt i saken ved at avgjørelsen ikke er blitt behandlet som et enkeltvedtak. Vi har også ansett det for åpenbart urimelig ikke å bistå mannen i ny kommune. Sivilombudsmannen har saken til behandling og har blant annet bedt fylkesmannen om betydelig informasjon vedrørende saksbehandling og lovanvendelse.
- **2004/224 Sosialsak.** Saken gjaldt nivå på sosialhjelp, informasjon, bruk av rekvisisjon, og stønadsform generelt. SMED argumenterte for at sosialkontoret ikke hadde ivaretatt familien på et forsvarlig nivå, og at viktige prinsipper for sosialomsorg ikke var fulgt i forhold til flyktninger generelt. Blant annet bidro etter vår oppfatning utstrakt bruk av rekvisisjoner til at flyktninger som gruppe ble eksponert i nærmiljøet som sosialklienter på en stigmatiserende måte. Fylkesmannen overprøvde den kommunale praksisen og kommunen besluttet etter dette å endre sine rutiner både når det gjaldt utmåling av sosialhjelp (som lå under retningslinjene for nyankomne flyktninger) og bruk av rekvisisjoner.
- **2004/248 Sak om religiøst hodeplagg.** SMED bisto en ung muslimsk kvinne som ble nektet tilgang til arbeidsplassen fordi hun på tross av virksomhetens uniformsreglement, besluttet å ta i bruk hijab. SMEDs bistand besto både i å klage saken inn for Ligestillingsombudet og å representere kvinnen i den individuelle tvisten med arbeidsgiver. Ligestillingsombudet tok saken til behandling om uttalte seg prinsipielt om i hvilken utstrekning et forbud mot bruk av hijab i virksomhetens uniformsreglement medførte

indirekte diskriminering. Hensynet til uniformering for ansatte i en møbelforretning ble ikke ansett for tilstrekkelig tungtveiende til at det kunne tilsi et forbud. Denne saken har bidratt til endring av praksis hos flere arbeidsgivere som SMED har vært i dialog med, etter å ha blitt kontaktet av kvinner som har vært nektet å bære hijab på arbeidsplassen. Vi kan blant annet nevne en større hotellkjede som nå godtar bruk av religiøst betinget hodeplagg.

- **2004/271 Statsborgerskap i Schengen land som vilkår for tilgang til SIS.** SMED bisto en mann med en klage til Sivilombudsmannen. Saken gjaldt UDIs og Politiets utlendingsavdelings praksis med hensyn til å kreve statsborgerskap i land tilhørende Schengen, som vilkår for ansettelse i bestemte stillinger som forutsatte tilgang til Schengen Informasjonssystem ("SIS"). Sakens kjerne var at de autorisasjons- og sikkerhetsreglene som påhvilde medlemslandene i Schengen, ble implementert ved å etablere begrensninger med utgangspunkt i statsborgerskap og ikke med utgangspunkt i systemet med sikkerhetsklarering. Begrensningen kunne de facto tilsi at statsborgere fra land utenfor Schengen ikke kunne få tilgang. Justis- og politidepartementet besluttet - etter at Sivilombudsmannen hadde fremlagt klagesaken - å endre praksis til et ordinært system med sikkerhetsklarering.
- **Spørsmål om rett til eget bønnenrom på skole.** SMED fikk en henvendelse fra elever ved en voksenopplæringsinstitusjon med spørsmål om rett til å bruke et ledig klasserom som bønnested. Bakgrunnen var at etter at elevene hadde brukt rommet som bønnested i en periode, fikk de ikke lenger benytte rommet til en slik aktivitet. SMED har i 2004 mottatt flere henvendelser med spørsmål om rett til å be i arbeidstiden, og til å få avsatt eget lokale til bønn. SMEDs vurdering er at utøvelse av religion er en privatsak, og de ansatte kan ikke kreve egne lokaler til bønn, eller å få be utenom faste pauser. Selv om saken ikke har fått et positivt utfall for brukeren, illustrerer saken at SMEDs engasjement i slike saker uansett kan bidra til avklaring av spørsmål som har betydning for flere enn den som har henvendt seg til oss. Etter slike avklaringer slår brukeren seg som oftest til ro med utfallet.

I andre saker ser vi at SMEDs rettspolitiske engasjement kan bidra til avklaringer på områder der rettigheter og plikter tidligere har vært uklare, selv om resultatet ikke nødvendigvis medfører en positiv endring i tråd med brukerenes opprinnelige ønske. Vi kan for eksempel vise til flere henvendelser vedrørende retten til å be i løpet av arbeids- eller skoledagen, i lokaler avsatt til dette formålet. Spørsmålet, som ikke er avklart ennå, har stor interesse for mange arbeidstakere og skoleelever, og SMED vil engasjere seg i denne problemstillingen også i 2005.

5.3 RESULTATER

Når vi nå ser på situasjonen i begynnelsen av 2005 er 176 saker av de 305 som SMED har hatt til behandling i 2004 avsluttet, mens 129 saker er under behandling. Det er flere årsaker til at saker opprettet i 2004 ikke er avsluttet. Noen er opprettet helt på slutten av 2004, og er, naturlig nok, fortsatt aktive, i noen saker mangler vi fortsatt en del informasjon til saksregistreringen, og noen saker går over lang tid, og kan ikke avsluttes ennå. Uansett, det høye antallet saker som er under behandling ved årsskiftet, viser at arbeidsbelastningen på saksbehandlerne er stor, og vi har grunn til å tro at det udekkede behovet for rettshjelp er ennå større.

SMED har avsluttet 176 av sakene, men opptellingen av resultater begrenses til de 49 sakene der SMED har vært partsrepresentant.³ Selv om saker som kun resulterte i formidling av rettsinformasjon er utelatt i denne oversikten, må vi huske at rettsinformasjonen er verdifull i seg selv. I de 72 avsluttede sakene der SMED har gitt rettsinformasjon har brukerne fått sin sak vurdert av en jurist, og fått informasjon om relevante regler, fremgangsmåter og praksis. I mange av disse sakene har brukerne selv oppnådd gode resultater, uten at disse inngår i vår statistikk⁴.

For å se på fordelingen av resultater må vi se på de 49 avsluttede sakene der SMED har vært partsrepresentant. Tabellen til høyre forteller oss at i de tilfeller der SMED fikk et positivt resultat, oppnådde vi i 28% av tilfellene en beklagelse, eller sagt på en annen måte, i 17% av våre avsluttede saker oppnådde vi beklagelse. Vi kan se at i ca. halvparten av sakene oppnådde vi ikke noen resultater, men også i disse sakene, uten noen registrerte endringer hos motpart, har brukeren fått rettsinformasjon og fått støtte i sin sak.

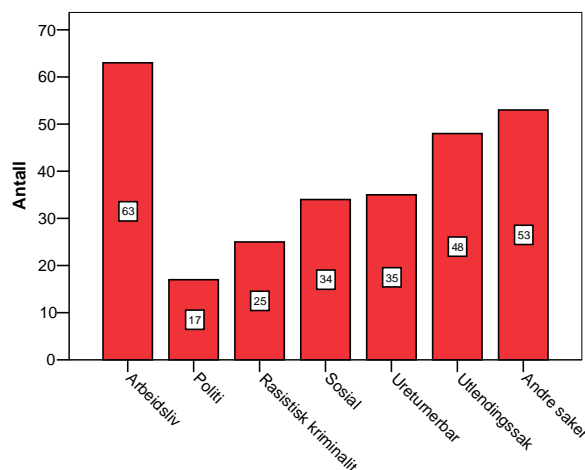
Resultater fra avsluttede partsrepresentasjonssaker fra 2004	Antall	% av de 29 positive resultatene	% av de 49 sakene
Forlik	2	7 %	4 %
Beklagelse	8	28 %	17 %
Omgjøring	3	10 %	6 %
Endret praksis hos motpart	7	24 %	15 %
Positivt vedtak	6	21 %	13 %
Billighetserstatning	1	4 %	2 %
Annet positivt utfall	2	7 %	4 %
Ingen av overnevnte	28	--	58 %
Totalt	57	--	119 %

5.4 OVERSIKT OVER SAKER OG BRUKERE

Fordelingen av nye saker i 2004 på saksområder

Grunnet omlegging til elektronisk saksbehandlingssystem er inndelingen i saker endret og det har i tillegg kommet nye kategorier. Fordi SMED i 2004-2005 har et prosjekt knyttet til Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold ("ureturnerbare"), er disse sakene skilt ut til en egen kategori i vår brukerstatistikk. Dette er hensiktsmessig da sakene som inngår i et prosjekt må identifiseres særskilt. Vi har også valgt å skille ut rasistisk kriminalitet som en egen kategori bestående av saker som tidligere år har vært kategorisert bl a under utestedsdiskriminering (nå fjernet som egen kategori) og under politisakene (som dermed viser en tilsynelatende nedgang). Disse endringene medfører at den prosentvise andelen til de

De hyppigste sakstypene

³ Det er ikke mulig å se på de sakene som er avvist eller henvist videre. Informasjonen om resultater i de 62 avsluttede rettsinformasjon sakene er sporadisk, og gir ikke et pålitelig nok bilde.

⁴ Vi kjenner til 4 forlik, 4 omgjøring, 1 endret praksis hos motpart, 1 positiv rettsavgjørelse, 2 andre positive resultater og 1 negativt rettsavgjørelse, men det er sannsynligvis store mørketall, siden ikke alle brukere tar kontakt for å fortelle hvordan det har gått.

øvrige sakstypene går noe ned, uten at antall saker eller innsatsen på disse områdene fra SMEDs side er redusert.

Vi kan se i figuren til høyre og tabellen under at arbeidslivssaker utgjør nesten en fjerdedel av alle våre saker. Saker knyttet til forvaltningen av utlendingsloven utgjør 17%, og sakene som hører til prosjekt *Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold* ("ureturnerbare") utgjør 13% av våre saker. Saker knyttet til sosialsektor utgjør ca. 12%, rasistisk kriminalitet 9% og politiets utøvelse av myndighet 6% av våre saker. Åtte av ti av SMEDs rettshjelpssaker tilhører disse seks sakstypene.

De 18 enkeltstående sakene dreier seg om meget varierte forhold som for eksempel søknad om billighetserstatning, klager på vektere og forespørsel om skolen har plikt til å skaffe elever rom der de kan be.

Er det noen endringer i fordelingen av saker fra tidligere år? Hovedtrenden over tid er at fordelingen mellom de forskjellige typer problemer våre brukere kommer med, er relativt stabil.

Saker tilknyttet prosjekt *Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold* utgjør 13% av alle sakene i 2004. Dermed går de fleste andre sakstypene noe ned i prosentvis andel i forhold til tidligere år, selv om antallet saker ikke er redusert. Andelen bolig, utdanning, helse- og sosialsaker har gått noe ned fra tidligere år, mens andelen utlendingslov- og forbruker saker har gått noe opp.

Alle sakstyper	2004 saker	
	Antall	%
Arbeidsliv	63	23
Bolig	2	1
Enkeltstående	18	7
Fengsel	1	0
Forbruker	14	5
Politi	17	6
Klage	2	1
Helse	1	0
Rasistisk	25	9
Sosial	34	12
Rettsvesen	2	1
Trygd	4	1
Utdanning	9	3
Utlending	48	17
Ureturnerbar	35	13
Totalt	275	100

Utvalgte sakstyper fra tidligere år	% 2004	% 1999-02
Arbeid	23 %	29 %
Politi	6 %	14 %
Utestedsdiskr.	-	1 %
Rasistisk kriminalitet	9 %	-
Sosial- og helse	12%	15 %
Forbruker	5 %	4 %
Bolig	1 %	5 %
Skole / Utdanning	3 %	6 %
'Ureturnerbare'	13 %	-
Utlendingsloven	17%	14 %
	N=275	n=892 ⁵

Det er ikke mulig å påvise endringer i diskrimineringens art og omfang ut i fra disse tallene – det totale antallet og endringene fra år til år er for små. For å analysere årsakene til endringer må denne informasjonen suppleres med mer kvalitativt informasjon fra rettshjelpen.

⁵ I 2004 er kriteriene for å bli registrert som henvendelse strengere enn i perioden 1999 – 2002 så antallet er ikke direkte sammenlignbart.

Brukere av rettshjelp

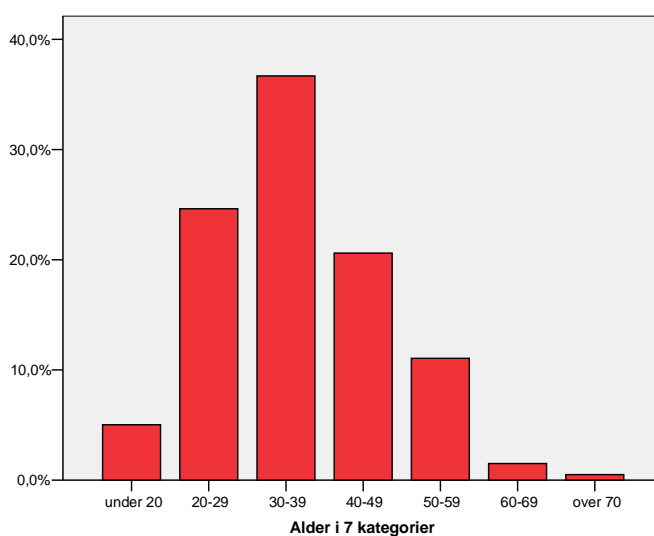
SMED registrerer opplysninger om våre brukere parallelt med opplysninger om hva saken dreier seg om. Oversikten av SMEDs brukere tar utgangspunkt i de 275 nye henvendelsene til SMED i løpet i 2004. Dersom en handling utgjør en krenkelse for flere personer, f eks slik at fire personer blir nektet adgang til en restaurant, registreres dette som fire henvendelser. Videre henvender også noen ganger en person seg til SMED med flere problemstillinger; så lenge dette er separate problemstillinger, registreres disse som ulike saker. Antall saker og antall fysiske personer som har henvendt seg til SMED, er derfor ikke fullt ut sammenfallende.

STATSBORGERSKAP

Av våre nye brukere i 2004, har 58 personer eller 21%, norsk statsborgerskap. I følge SSB hadde om lag 46 prosent av personene i innvandrerbefolkningen norsk statsborgerskap per 1. januar 2003.⁶

ALDER

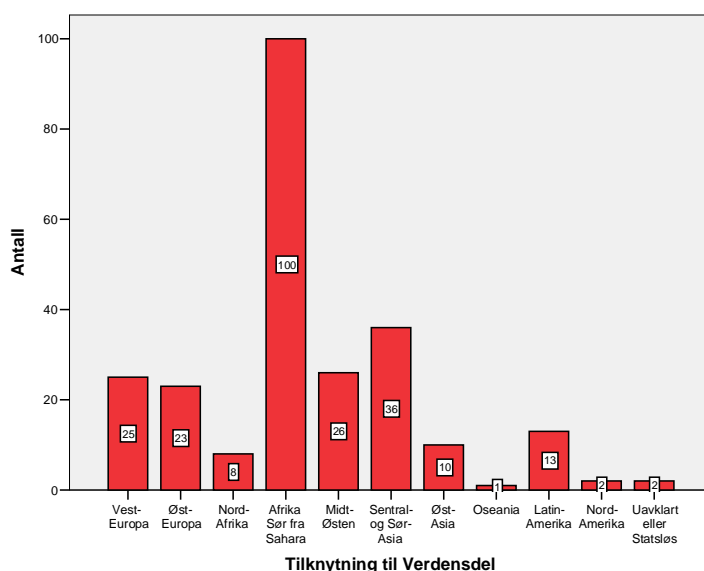
De aller fleste av SMEDs nye brukere i 2004 er i alderen 20 til 50 år. Dette er ikke overraskende sett hen til hvilke sakstyper vi behandler; diskriminering i arbeidslivet rammer typisk personer i yrkesaktiv alder. Når det gjelder saker som rammer en hel familie, herunder mindreårige barn, vil barna som hovedregel være representert av en foresatt.

GEOGRAFISK BAKGRUNN

Av SMEDs nye brukere har kun 20% vestlig bakgrunn (Hele Europa, Nord-Amerika, Oseania). Dette er lavere enn ved tidligere årene. SMED registrerte særlig en økning av henvendelser fra brukere fra Etiopia og Eritrea.

Ser vi på fordeling på kontinent over tid har SMED ellers pleid å ha en relativt stor andel brukere fra Afrika sør for Sahara.

⁶ Det er mulig at SMED har et noe høyere antall personer uten norsk statsborgerskap i år fordi vi har mange i gruppen "personer uten lovlig opphold". Vi har ikke registrert statsborgerskap tidligere, slik at det er ikke mulig å kontrollere dette opp mot tall fra tidligere år.

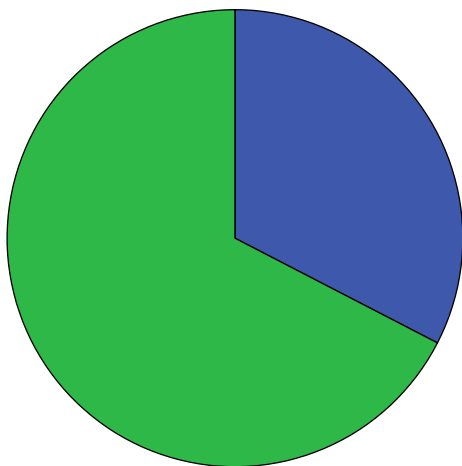
SMEDs nye brukere har for øvrig tilknytning til 60 forskjellige land. Tre av fire nye brukere kommer fra 21 land (listet i tabellen til høyre). Den resterende fjerdedelen av brukerne kommer fra de 39 land hvor det er registrert bare en eller to brukere.

I tillegg til landtilknytning registrerer SMED etnisk selvidentifikasjon for å fange opp tilhørighet i minoriteter uavhengig av nasjonalstatene.

	Antall per hver geografisk område
Etiopia	34
Norge	14
Somalia	13
Eritrea	12
Asia uspesifisert, Pakistan	10
Iran	9
Vietnam	8
India, Kongo tidl. Zaïre	7
Europa uspesifisert, Irak, Sudan	6
Afrika uspesifisert, Afghanistan, Frankrike	5
Algerie, Argentina, Bosnia-Hercegovina, Marokko, Polen, Tsjad	4
Chile, Sri Lanka	3
land som har 1 eller 2 brukere	84
Totalt	246
Manglende info	29
Totalt	275

KJØNN

Et flertall av våre nye brukere er menn. Kvinner er i mindretall; i 2004 er 33 % av våre nye brukere kvinner. Dette er har endret seg lite siden 1999. Andel henvendelser fra kvinner utgjorde 29% i 1999-2001, mens i 2002 og 2003 var andelen kvinner økt til 33%.

Forskningen peker i flere ulike retninger samtidig. På den ene siden peker forskningen på at kvinner opplever mindre diskriminering, muligens fordi de er mindre til stede på arenaer der etnisk diskriminering forekommer.⁷ På den andre siden viser forskning at kvinner i mindre grad søker rettshjelp enn menn.⁸

⁷ I noen innvandrergupper er andelen menn som svarer de har opplevd grov diskriminering siste året på 20% mens hos kvinner er det på 10%. Rogstad, Jon. (2004) Diskriminering som erfaring. *Søkelys på arbeidsmarkedet*, 21(2/2004), ss. 13-20.

⁸ Terskelen for å søke rettshjelp er høyere hos innvandrerkvinner enn hos innvandremenn og befolkningen generelt. Graver, Ane Broch; Vegard Skaug; Rannveig Strålberg & Bente Tangen. (2001) *Rettsjelp 2001 - Behovet for rettshjelp i Oslos befolkning - deriblant et utvalg av innvandrerkvinner*. StensilsSerie nr. 85. Juss-Buss.

LANDSDEL

Vi kan se i tabellen under at SMEDs nye brukere er bosatt over hele landet, samtidig som nesten halvparten av våre saker er knyttet til Oslo. Sammenlignet med tidligere år har andelen brukere fra Oslo gått ned, og antallet brukere fra andre deler av landet har gått opp. Det er grunn til å tro at saker vi har tatt inn i forbindelse med prosjekt *Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold* kan forklare avviket fra tidligere år.

SMEDs mandat tilsier at SMED skal ha landsdekkende funksjon. SMED kan tilby rettshjelp

	% av nye brukere	% av innvandrere ⁹ befolkningen
Oslo	48 %	33 %
Østlandet	19 %	35 %
Sørlandet	5 %	5 %
Vestlandet	13 %	18 %
Trøndelag	4 %	5 %
Nord-Norge	11 %	5 %
I hele Norge		100 %

tilpasset det forhold at brukeren befinner seg utenfor det sentrale Østlandsområdet. Møter med personer med bosted langt unna Oslo gjennomføres per telefon og eventuelt ved at SMEDs ansatte reiser ut og møter vedkommende. I noen tilfeller kan brukerens reiseutgifter dekkes.

Man kan få et bilde av hvor godt SMED klarer å være landsdekkende om man sammenligner andelen SMEDs brukere med andelen av førstegenerasjonsinnvandrere og deres etterkommere i ulike fylker. Vi kan se at Oslo og Nord-Norge er overrepresentert, mens Østlandet og Vestlandet er noe underrepresentert.

NASJONALE MINORITETER

Blant SMEDs nye brukere oppga 6 at de tilhørte nasjonale minoriteter: 5 rom og 1 kven. Det var ingen samer eller roma blant våre nye brukere i 2004¹⁰.

6 FORBEDRET DOKUMENTASJON OG AKTIV OVERVÅKING

6.1 ELEKTRONISK ARKIVSYSTEM OG REGISTRERING AV BRUKERINFORMASJON

SMED har tatt i bruk et elektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem, ACOS websak, i 2004. Tilpasning av systemet til SMEDs behov og endringer i våre egne rutiner har tatt mer tid og ressurser enn planlagt. I tillegg til registrering av all saksbehandling, post, rapporter etc. brukes systemet til registrering av brukerinformasjon.

Registrering av brukerinformasjon er basert på et sett av elektroniske skjema, som fylles ut av saksbehandleren ved oppstart av en rettshjelpssak, under behandlingen og ved avslutning. Samfunnsviterne får adgang til denne informasjonen i anonymisert form, og har mulighet til bruke dette til å lage fortløpende oversikter og analyser av SMEDs rettshjelp og brukere.

Innføringen av dette systemet har gitt en anledning til å revidere hva slags informasjon vi samler inn om våre brukere. Vi registrerer, med brukernes samtykke, blant annet informasjon angående alder, kjønn, landtilknytning, etnisk opprinnelse, nasjonale minoriteter, bosted i Norge, oppholdstid i Norge, utdanningsnivå, arbeidslivstilknytning, språkevne, behov for tolk, type

⁹ Kilde: SMEDs eget brukerstatistikk og SSB: *Innvandring og innvandrere 2004* (Statistiske analyser 66) tabell 2.1.9. Man bør også merke seg at tallet inkluderer ikke personer med en norsk og en utenlandskfødt foresatt.

¹⁰ Det er verdt å merke seg at det finnes et tilbud beregnet på samer med tilknytning til Nord-Norge, Rettshjelpkontoret i indre Finnmark. Dette rettshjelpskontoret betjenes av samisktalende jurister og er plassert i Karasjok.

diskriminerings sak og en vurdering av om brukeren har vært utsatt for diskriminering. I tillegg har vi mulighet til å samle inn mer brukerinformasjon der sakstypen tilsier det, fordi det relevante informasjonsgrunnlaget varierer fra sakstype til sakstype. I tillegg til brukerinformasjon registrerer vi fakta knyttet til saksbehandlingen og hvilke resultater arbeidet har gitt.

Brukernes opplevelse av diskrimineringen er viktig. Denne type opplevelser er vanskelig å fange opp med hjelp av statistikk, derfor har vi også beskrevet hver sak med noen setninger. Disse beskrivelsene blir gjort tilgjengelige via internett.

6.2 DOKUMENTASJON OG OVERVÅKING GJENNOM EGNE PROSJEKTER

SMED skal i henhold til mandatet dokumentere og overvåke situasjonen mht art og omfang av etnisk diskriminering ved bl.a. å registrere henvendelser og hvordan disse følges opp, innhente dokumentasjon om diskriminering og utarbeide årlige rapporter om art og omfang av diskriminering.

1. SMED registrerer egne henvendelser, kapitlet om vår rettshjelp gir oversikt over dette.
2. Med bakgrunn i vårt mandat har Senteret tatt initiativ til selvstendige prosjekter, delvis for å kartlegge diskriminering og delvis for å forebygge diskriminering.
3. Vi utarbeider ellers årlig rapporten *Underveis mot et bedre vern*, der vi bygger på analyse av egne saker, mindre undersøkelser, innhenting av informasjon fra egne kilder, saker i media og saker rapportert til oss av organisasjoner og individer som har prinsipiell interesse.

I det følgende vil vi beskrive noen av prosjektene der vi har innhentet, bearbeidet og viderefremmet informasjon om relevante temaer.

Statens plikt overfor personer uten lovlig opphold

Siden høsten 2003 har SMED fulgt den berørte gruppens møte med ulike offentlige etater generelt, og sosialtjenesten spesielt. I 2004 har SMED systematisk - gjennom vår rettshjelp - dokumentert hvordan gruppen ivaretas i møte med den kommunale sosialtjenesten; og hvordan de politiske signalene har fått innvirkning på praktiseringen av regelverket.

Prosjektet inkluderer et omfattende dokumentasjonsinnhentingsarbeid basert på 35 rettshjelpssaker, samt flere ytterligere saker om nødhjelp.

Dokumentasjonen har dannet grunnlaget for høringsuttalelser, deltakelse på ulike møter med Fellesorganisasjon for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere, Kirkens bymisjon, International Organisation for Migration, Oslo bispedømmeråd mv, møte med politisk ledelse i Arbeids- og sosialdepartementet, innledning på debatt i regi av Amnesty International hvor SMED og Erna Solberg deltok, kronikk i tidsskrift mv, og en rekke mediaoppslag hvor SMED har uttalt seg. I 2005 planlegger SMED å gi ut en egen rapport som oppsummerer prosjektets funn.

Språklig tilrettelegging av helsetjenester

SMED sendte brev til spesialisthelsetjenesten i Oslo der vi stilte spørsmål om hvor stor andel av pasientene som hadde minoritetsbakgrunn, hvordan sykehuset sikret pasientens rett til gratis tolk, hvor høye utgiftene til dette hadde vært og hvilke tolketjenester som ble benyttet. Alle institusjonene besvarte henvendelsen. Målet med undersøkelsen var å se hvordan sykehusene praktisk og økonomisk tilrettela sine helsetjenester språklig, og hvor bevisst spesialisthelsetjenesten var på sin plikt i forhold til dette.

Undersøkelsen ble fremlagt for Statens helsetilsyn i forbindelse med at det skulle gjennomføres et landsdekkende tilsyn med kommunikasjon i helsevesenet.

Tiltak mot etnisk diskriminering ved høyere utdanningsinstitusjoner

I andre halvdel av 2004 ble det sendt ut spørreundersøkelser til samtlige universiteter, høyskoler og andre høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Undersøkelsen skal avdekke ordninger og rutiner for håndtering av klager ved den enkelte institusjon, evt. forbyggende tiltak som har blitt igangsatt, samt hvordan studenter, tillitsvalgte og ansatte har blitt gjort kjent med slike evt. ordninger. Svarene vil skape grunnlag for en analyse med hovedfokus på god praksis, som skal deles med de deltagende institusjonene.

EU-finansiert prosjekt om datainnsamling og metodeutvikling

SMED gjennomførte fra mars til oktober 2004 et prosjekt om datainnsamling og metodeutvikling finansiert under EU handlingsprogram mot diskriminering. Formålet med prosjektet var å skaffe samarbeidspartnere til å gjennomføre et toåring prosjekt om utvikling av metoder for å samle inn og analysere data om art og omfang av diskriminering.

SMED søkte og fikk støtte fra EU til videreføring av prosjektet "Common Measures of Discrimination". Søknaden ble laget i samarbeid med Statistisk Sentralbyrå, Institutt for Menneskerettigheter i Danmark, Danmarks Statistikk, og ERCOMER ved Universitetet i Utrecht. Prosjektet planlegges gjennomført over to år med oppstart i 2005. Formålet med prosjektet er å anbefale nye metoder for datainnsamling om diskriminering.

Etniske minoriteter og sykefravær

Senteret har deltatt i et prosjektsamarbeid med Oslo kommune og IGOR Partner AS om etniske minoriteter og sykefravær. I 2004 var SMED aktiv i forhold til en forundersøkelse om etniske minoriteters fraværsmønster og kriterier for å lykkes med å etablere seg på arbeidsmarkedet. Prosjektet vil bli videreført i 2005.

”Etnisk rabatt” ved formidling av reisetjenester

SMED har innhentet informasjon om praksis mht etnisk rabatt ved å sende brev til et bredt utvalg flyselskaper og reiselivsaktører. Det var bra respons fra de aktører vi kontaktet. SMED vil systematisere svarene og rapportere om resultatene i løpet av våren 2005.

6.3 MEDIAOVERVÅKNING

Mediabildet blir overvåket daglig av Senterets informasjonsmedarbeider. Denne overvåkingen omfatter trykte såvel som digitalbaserte medier, og til en viss grad relevante radio- og tvinnslag. Daglige møter blir avholdt mellom daglig leder og Senterets informasjonsmedarbeider for å diskutere mediabildet og planlegge eventuelle utspill. Relevante oppslag blir fordelt videre til Senterets saksbehandlere og prinsipielle saker blir tatt opp til bredere diskusjon på ukentlige fellesmøter.

7 EN VELORGANISERT OG FAGLIG KOMPETENT ARBEIDSPASS

Senteret skal gi et målrettet tilbud til sine brukere. For å oppnå dette er det viktig å sikre at Senteret er en velorganisert og faglig kompetent arbeidsplass. SMED er også en kompetansebedrift som skal ivareta interessene til en stab som besitter stor kompetanse, individuelt og som gruppe. SMED preges av at bedriften ikke er en permanent ordning, men allikevel en institusjon med svært engasjerte medarbeidere. På grunn av organisasjonens størrelse er Senteret samtidig sårbar i forhold til sykdom og utskiftning av ansatte.

7.1 ORGANISERING

Oppgavefordelingen på Senteret knyttes opp mot den enkelte medarbeiders kunnskaper, erfaringsbakgrunn og interessefelt. Flere arbeidsoppgaver er organisert i prosjekter der flere medarbeidere samarbeider. Her drar man nytte av et tverrfaglig samarbeid.

Ved inngangen til 2004 hadde Senteret 6 faste stillingshjemler og 3 midlertidige stillingshjemler. Ledelsen besto av daglig leder, kontorsjef, og fagsjef rettshjelp. Alle tre stillingene var besatt av kvinner. I tillegg til fagsjef rettshjelp, var nærmere fire juridisk rådgiverstillinger knyttet til rettshjelp. Ved årsskiftet 2003/2004 var to av disse fulltidsstillingene besatt av fast ansatte kvinnelige jurister. En av stillingene var besatt av en kvinnelig jurist i et 80% vikariat. I begynnelsen av februar ble en kvinnelig jurist ansatt i engasjement, som 1. november ble omgjort til fast stilling. Tre kvinnelige jusstudenter jobbet med rettshjelp deler av året. I september ble en av disse ferdig utdannet jurist og engasjert frem til nyttår i en 80% stilling. To stillinger var tilknyttet SMEDs dokumentasjonsarbeid. En av disse var besatt av en mannlig fast ansatt som var ute i permisjon deler av året og hans mannlig vikar; den andre stillingen, med særskilt ansvar for informasjonsarbeid, var besatt av en mann i 80 % engasjement. En kvinnelig konsulent i fast stilling hadde ansvar for arkiv og regnskap. I begynnelsen av februar ble det engasjert en mannlig IT-medarbeider.

For å sikre SMEDs kompetanse og kontinuitet ved inngangen til et omstillingsår ble det i løpet av 2004 opprettet to nye fast stillingshjemler ved SMED.

7.2 KJØNNSSAMMENSETNING

Andelen menn/kvinner: SMED har et flertall av kvinnelige ansatte. Ved rekruttering av nye ansatte i 2004 har SMED søkt å få bedre balanse mellom kjønnene. Andelen kvinner og menn i virksomheten var som følger i 2004: Daglig leder og de to ansatte med mellomlederstillinger var kvinner; syv personer, hvorav en mann, hadde fast stilling - to var i permisjon. Åtte personer har vært tilknyttet Senteret gjennom engasjement eller vikariat, hvorav tre menn. Til sammen har fire menn arbeidet for SMED i 2004.

Lønn: SMED er en liten bedrift med flere typer stillinger. Det synes som om gjennomsnittslønnen til menn er lavere enn gjennomsnittslønnen til kvinnene i bedriften.

Omsorgspermisjon med mer: Kun én (mann) har tatt ut omsorgspermisjon samt brukt tidskontoordningen. Tre av SMEDs medarbeidere har hatt 80% stillinger. To av disse har vært kvinner. Grunnet det lave antallet menn og kvinner er det vanskelig å rapportere om sykefravær på kjønnsbasis av hensyn til personvern.

7.3 FAGLIG KOMPETANSE

Medarbeidernes kompetanse søkes styrket gjennom bruk av flere virkemidler. De fleste av SMEDs faglige prosjekter innebærer faglig nybrottsarbeid som både krever og gir de deltakende ansatte en verdifull spisskompetanse.

Deltakelse på kompetansehevende tiltak

- Topplederkurs
- Kurs i medarbeidersamtaler
- Spesialfag internasjonale menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo
- Regnskapskurs
- Nynorsk kurs
- Kurs i standard databehandlingsverktøy
- Kurs i elektronisk saksbehandlingsverktøy
- Tillitsvalgtopplæring i regi av Akademikerne

Deltagelse på seminarer og konferanser

Ansatte har deltatt på en rekke fagkonferanser og seminarer som har bidratt til opprettholde og heve kompetanse innen våre fagområder. I 2004 har noen av disse vært:

- UDIs vårkonferanse
- Seminar om Hijab på MiRA-senteret
- 20 års jubileet til Norsk Organisasjon for Asylsøkere
- Seminar i regi av SINTEF om ”grenseløs arbeidskraft” og reglene for ”arbeidsinnvandring” etter EU-utvidelsen.
- Seminar om organisering av Statens integreringsarbeid
- Konferanse om ”Ungdom og oppvekst i et flerkulturelt Norge” i regi av NOVA m fl
- Seminar om ”Retten til et liv uten vold,” i regi av Institutt for statsvitenskap (UiO)

I tillegg har SMEDs medarbeidere deltatt på seminarer og konferanser i regi av United Nations Development Program, Nasjonal kompetanse enhet for minoritetshelse, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Innvandrernes Landsorganisasjon, Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter, Stiftelsen for industriell og teknisk forskning (SINTEF) og MiRA-Senteret. Senterets medarbeidere har også deltatt på en rekke konferanser i regi av EU (se nærmere beskrivelse under avsnitt 8 om Internasjonalt arbeid).

7.4 INKLUDERENDE ARBEIDSLIV

SMED undertegnet avtale om inkluderende arbeidsliv høsten 2003. I 2004 ble det holdt informasjonsmøte for de ansatte for å informere om iverksettelse av avtalen. En fysioterapeut gjennomførte arbeidsplassvurdering sommeren 2004 og anbefalte en del ergonomisk utstyr for å forbedre arbeidsforholdene. En planlagt arbeidsmiljøundersøkelse ble ikke gjennomført.

8 INTERNASJONALT ARBEID

SMED deltok i flere typer aktiviteter knyttet til internasjonalt samarbeid i 2004. SMEDs internasjonale arbeid er delvis styrt av egne prioriteringer med henblikk på hvor vi mener vi får mest igjen for vår deltakelse rent faglig, men også av hvilke internasjonale begivenheter som finner sted i et gitt år. I tidligere år har det vært viktig å være premissleverandør i forhold til for

eksempel FNs verdenskonferanse mot rasisme eller møte ved eksaminasjon av Norge i komiteen som overvåker Norges implementering av rasediskrimineringskonvensjonen.

I 2004 valgte vi å prioritere deltakelse i faglige møter knyttet til ulike kurs og konferanser i EU-regi, men vi nedprioriterte deltakelse i den årlige Metropolis-konferansen, som SMED i tidligere år har deltatt på.

Siden oppstart i 1999 har vi vektlagt å delta på møter med våre kolleger i Norden. Vi veksler på å ha møter hos det enkelte lands nasjonale institusjon, i år var det den finske minoritetsombudsmannen som var vertskap i Helsinki. Det nordiske arbeidet skjer også ved at vi har uformell kontakt på andre møter (i regi av Europarådet eller FN, for eksempel) eller ved at vi holder hverandre à jour om viktige utviklinger via telefon og e-post mht lovendringer eller institusjonsendringer.

I 2004 var det mange aktiviteter som var direkte eller indirekte knyttet til det europeiske nettverket av ombud eller kommisjoner som jobber mot diskriminering og for likestilling med utgangspunkt i flere diskrimineringsgrunnlag. Dette virker også inn på det nordiske samarbeidet, fordi så mye av våre kollegers innsats er rettet inn mot EUs antidiskrimineringsprogram. Til tross for forskjeller i organisering av arbeidet i ulike nordiske land er det likevel så mye felles i vårt arbeid og i de nasjonale debattene om etniske minoriteter at vi velger å prioritere fortsatt godt samarbeid innen Norden. Her er noen av aktivitetene i år:

- SMED deltok på Nordisk møte i Helsinki i juni.
- Vi har omtalt et prosjekt finansiert via EUs antidiskrimineringsprogram i 2004 kalt "Common measures of Discrimination" tidligere i rapporten. I 2004 arrangerte vi et møte i Oslo, et i Budapest og et i København sammen med representanter fra våre søsterinstitusjoner i Danmark og Ungarn.
- Siden 2003 har SMED deltatt på møter i et EU-prosjekt som het "Towards the Uniform and Dynamic Implementation of EU Anti-discrimination Legislation: the role of Specialised bodies". I januar deltok vi på et møte i London om diskriminering i varer og tjenester i regi av Commission for Racial Equality, en av de syv deltakerne i EU-prosjektet.
- På slutten av året besluttet vi å være med i videreføringen av dette nettverksprosjektet, fra 2005 kalles sammenslutningen "EuroNEB", **E**uropean **N**etwork of specialised **E**quality **B**odies.
- Vi deltok på et verksted vedrørende implementering av EUs direktiv 2000/78/EF i Istanbul, der arrangør var Migration Policy Group. Dette verkstedet var finansiert via EUs antidiskrimineringsprogram, og var den femte i rekken i et 3 års program om gjennomføring av antidiskrimineringslovgivning i EU- og EU søkerland.
- SMED deltok på en EU konferanse i Finland om dokumentasjon i desember. Tema var "Data to promote equality".
- Vi har holdt innlegg ved besøk fra andre lands ombud eller internasjonale organisasjoner i Oslo.
- SMED møtte blant andre rapportøren fra komiteen som overvåker Europarådets rammekonvensjon for nasjonale minoriteter på et møte i Oslo.

Senter mot etnisk diskriminering

Prinsensgate 22
PB 677 Sentrum
0106 Oslo

Tlf: 22 24 69 70
Gratis nr: 22 24 69 87
Faks : 22 24 69 72

E-post: smed@smed.no
Internett: www.smed.no